

ali romanc pa tudi ob spremljavi dud ali tambure samice. Med odprtimi koli je zanimivo *Nijemo kolo*, z dinarskega področja prinešen ples, ki se je prilagodil novemu kulturnemu okolju. *Taraban* je na Bilogori enako kot Kolo v Slavoniji neke vrste javna tribuna, na kateri se v desetercih izpojejo vse vesele in žalostne zgone vaščanov. Podobno vlogo so nekdanj imele v Sloveniji na Gorenjskem in Koroškem štajeriševе poskočnice. Večina teh plesov je počasnih in mirnih, njihova lepota je v preprostosti, poseben elegičen ton preveva pesmi, ki jih pojo zraven (*Kolo vodi Katalena, Pasem konja kraj meseca, Skupljajte se, djevojčice* in dr.). V tretjo skupino so uvrščena kola s plesalcem ali parom v sredi (*Mlada snaša kolo vodi, Kukuvačica zakuvala, Bimberanje*). To so v bistvu plesne igre družabnega značaja z izbiranjem in poljubljanjem in zato posebno priljubljene povsod, ne samo v teh krajih. Plešejo pa jih največ na svatbah. Plesi v četvorkah, ki so pogosti tudi drugod na panonskem področju, so v knjigi objavljeni štirje (*Kozatuš, Staro sito, Dudaška kara, Severinski drmeš*). Čeprav so v isti skupini, so si po tipu povsem različni. Bolj redki so v Bilogori plesi v vrstah, trojkah in parih. Od plesov v troje plešejo v Bilogori *Coprnice*, ples v dveh vrstah pa je *Naše kolo veliko*, kjer bi za paralelo poleg omenjenih bosansko-hercegovskih omenil tudi slovensko: belokranjski predgrajski Most. Od parnih plesov sta opisana *Drmeš*, in sicer iz Jesenaša, Bedenika, Jasenika in Ždravola ter *Eja, dunda, eja*, mostna igra iz Pitomače, ki jo plešejo na Belo nedeljo. Uvrstitev te igre med parne plese se mi zdi sporna, kajti samostojnost parov je pri tem plesu le navidezna, saj ga par sam ne more plesati, pač pa le skupaj z več pari, torej je izrazito skupinski ples in bi bilo treba najti zanj ustreznejšo razvrstitev. Varianta iz Pitomače je črnomaljskemu oziroma metliškemu mostu sorodna le po tekstu, koreografsko pa prav nič, skoro identična pa je velikonočni mostni igri iz Železnikov na Gorenjskem, imenovani »koutre šivat«, ki so jo kot svatbeni ples v podobnih variantah plesali tudi drugod po Sloveniji.

Za ilustracijo so na koncu dodane fotografije nekaterih bilogorskih plesnih skupin, pevcev in godcev, za boljše razumevanje teksta pa še tolmač manj znanih dialektičnih izrazov.

Po ustaljeni praksi so vsi plesi opisani na tri načine: po sistemu dr. V. Žganca, v labanotaciji in z besedo. Nekaj pripomb bi veljalo manjšim neskladjem med kinetogramom in besednim opisom (*Skupljajte se djevojčice*, Svi mi vele da sam iz Kapele, Naše kolo veliko), želeli bi si mestoma več preciznosti v kinetogramih, ker ne povedo natančno tistega, kar lahko preberemo v besednem opisu. Seveda pa so to več ali manj pravopisne napake in zato ne zmanjšujejo vrednosti knjige, ki nam je odkrila navade in plese manj znanega predela Hrvaške.

Mirko Ramovš

LJUBICA S. JANKOVIĆ, PROBLEM I TEORIJA POJEDINAČNE ARITMIČNOSTI I RITMIČNOSTI CELINE IZVOĐENJA ORSKE IGRE I MELODIJE. Srpski etnografski zbornik knjiga LXXXII, Odeljenje društvenih nauka, Rasprave i građa knjiga 6, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd 1968, 172 str.

Knjiga Ljubice Janković sadrži dva dijela, opći i posebni. U općem dijelu Lj. Janković osvrće se na rasprostranjenost pojave pojedinačne aritmič-

nosti u ritmičnosti cjeline, zatim razmatra terminološke probleme oko te pojave i mogućnosti klasifikacije plesova koji tu osobinu posjeduju. Autorica govori o izuzecima, o starosti plesova koji pokazuju pojedinačnu aritmičnost, te daje i zaključak svojim teoretskim raspravljajima. U posebnom dijelu prikazana je analiza većeg broja plesova, ponajviše makedonskih, i donijet je pokušaj njihove tipizacije s obzirom na vrste i odnose već spomenute aritmičnosti. Priložen je i velik broj grafikona koji prikazuju odnose plesa i muzičke pratnje te momente njihova poklapanja.

Ljubica Janković ovim radom daje svoj doprinos nastojanjima da se omogućiti klasifikacija jednog dijela narodnih plesova, i to onog koji se tiče plesova što pokazuju prividnu aritmiju, a kojih na našem teritoriju imade znatan broj. Terminološko određivanje plesova s tzv. pojedinačnom aritmijom u ukupnoj ritmičnosti cjeline jedan je od značajnih doprinosa etnokoreološkom radu uopće i čini se da bi moglo biti prihvaćeno bez ostatka. Misao da je prividna aritmičnost također svojevrsna ritmičnost odlično je istaknuta, i ona se može primijeniti čak i dalje, tj. da se i prava i stalna heteroritmija, naročito karakteristična za velik dio našeg jadranskog područja a zatim i dio Levanta, može također smatrati ipak određenom ritmičnošću ako pojavu promatramo iz psihološkog ili još kojeg aspekta. O tome govori već samo postojanje takvih plesova a zatim i primanje nevjerovatnih impulsa koje narodni plesovi uzimaju od glazbe kada ona, ako je mjerimo racionalnim ritmičkim mjerilima, nema s plesom nikakve veze. Postojanje takvih heteroritmija može se djelomično objasniti i razvojnim putovima pojedinih plesova, njihovim ukrštanjem s pojavama drugih etnokoreoloških zona, prilagođavanjem jednih drugima, no to je predmet za drugu raspravu.

Lj. Janković kaže da se sve više potvrđuje kako su pravilnosti koje proizlaze iz nepravilnosti apsolutno zakonite ma kolike bile razlike u dužini između plesa i melodije, međutim autorica očito nije pri tom imala u vidu plesove koji pokazuju pravu i stalnu heteroritmiju u odnosu na glazbu, a o kojoj je bilo malo prije riječi. To pogotovo vrijedi za plesove gdje su i ples i melodija podvrgnuti stalnoj improvizaciji na parnom, odnosno neparnom ritmičkom obrascu. Lj. Janković je s pravom protiv upotrebe termina simetrično-asimetrično, jer se on uvriježio u muzikologiji a da se uopće nije shvatila prava bit smisla naziva simetrija. O tome sam problemu govorio više 1970. u Ohridu (na simpoziju posvećenom Balkanskom festivalu folkloru).

Grafička rješenja što ih autorica prilaže svojim razmatranjima su jednostavna i dobra, a što se tiče primjene njene metode u tipizaciji narodnih plesova, postoje određene poteškoće u tome što se ponegdje isti plesovi, čak i neki među citiranima, izvode na više melodija raznih dužina (broja taktova), pa tako rezultat ne mora biti uvijek konstanta, nego može varirati. Drugi je problem kako uskladiti ovu metodu sa strukturalnom analizom i klasifikacijom narodnih plesova koju priprema grupa eminentnih evropskih etnokoreologa a koja polazi iz sasvim drugih pozicija.

Unatoč povremeno ponešto kompliciranom pristupu materiji o kojoj Lj. Janković govori i nekim manjim netočnostima koje se tiču građe, svaki će stručnjak s interesom pročitati ovaj rad i odati mu priznanje.

Ivan Ivančan